

КОРУПЦІОГЕННІ РИЗИКИ В АДВОКАТУРІ

С. ІВАНИЦЬКИЙ

*кандидат юридичних наук, доцент,
завідувач кафедри професійних
та спеціальних дисциплін
(Луганський державний університет
внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка)*

Окрім військової агресії Російської Федерації, другою за значущістю загрозою національній безпеці України, без сумніву, є корупція. Попри певні зрушення у цьому напрямі авторитетні міжнародні організації [1, 7] небезпідставно відносять Українську державу до країн із високим рівнем корупції. Її сусідами за рейтингами корупції виступають переважно слабозвинені держави третього світу. Такий стан справ істотно гальмує євроінтеграційний поступ країни, пририває її громадян на тривале обслуговування запитів корупціонерів й унеможлиблює перспективу прогресивного цивілізаційного руху.

Охопивши усі сфери соціального буття, корупція не оминула й адвокатське співтовариство. Будучи частиною суспільства, адвокатура виявилася інфікованою цією небезпечною соціальною хворобою, що дезорганізує розвиток правової системи й здатна викликати зневіру громадян у можливості справедливого правосуддя.

Зважаючи на те, що основні зусилля вчених традиційно спрямовувалися на дослідження корупції в органах держав-

ної влади і місцевого самоврядування, питання розвитку цього деструктивного явища в адвокатурі не отримало належної уваги. Окремі аспекти функціонування корупційних практик в адвокатурі стали предметом аналізу в працях М. Буроменського, Т. Варфоломеєвої, І. Голованя, М. Мельника, І. Рафальської, С. Сафулька, М. Хавронюка, О. Яновської та інших, проте реальний стан поширеності корупційних проявів засвідчує актуальність подальшої доктринальної розробки заходів протидії корупції, що видозмінюється й успішно пристосовується до нових умов.

Через складність боротьби із цим високолатентним явищем більшість іноземних і вітчизняних дослідників дійшла переконання про необхідність пріоритетного забезпечення виявлення корупціогенних ризиків і чинників, запобігання (профілактики) корупції та усунення причин і умов, що сприяють її виникненню.

З огляду на те, що в межах однієї статті неможливо розглянути увесь спектр корупціогенних ризиків, метою праці є аналіз основних ризиків корупції в адвокатурі.

На перший погляд може здатися, що в адвокатурі як недержавній інституції корупції не може бути. Втім така думка є помилковою.

Вітчизняний законодавець трактує корупцію як використання особою, зазначеною у ч. 1 ст. 3 Закону України «Про запобігання корупції» (далі — Закон), наданих їй службових повноважень чи пов'язаних із ними можливостей з метою одержання неправомірної вигоди або прийняття такої вигоди чи обіцянки/пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб або відповідно обіцянка/пропозиція чи надання неправомірної вигоди особі, зазначеній у ч. 1 ст. 3 цього Закону, або на її вимогу іншим фізичним чи юридичним особам з метою схилити цю особу до протиправного використання наданих їй службових повноважень чи пов'язаних із ними можливостей (ст. 1 Закону).

Окрім представників держави (поліцейські, судді, прокурори та ін.), до переліку суб'єктів, на яких поширюється дія Закону, віднесені особи, які прирівнюються до осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування: а) посадові особи юридичних осіб публічного права, які не зазначені у п. 1 ч. 1 ст. 3 Закону; б) особи, які не є державними службовцями, посадовими особами місцевого самоврядування, але надають публічні послуги (аудитори, нотаріуси, приватні виконавці, оцінювачі, а також експерти, арбітражні керуючі, незалежні посередники, члени трудового арбітражу, третейські судді під час виконання ними цих функцій, інші особи, визначені законом).

Приписи Закону поширюються також на осіб, які постійно або тимчасово обіймають посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських обов'язків, або спеціально уповноважені на виконання таких обов'язків у юридичних особах приватного права незалежно від організаційно-правової

форми [2]. До останньої категорії належать, зокрема, керівні партнери адвокатських об'єднань та бюро.

Попри те, що в пп. «б» п. 2 ч. 1 ст. 3 Закону адвокати не включені до переліку суб'єктів, які надають публічні послуги (нотаріуси, аудитори, арбітражні керуючі тощо), системний аналіз зазначеної норми та ч. 2 ст. 358, ч. 1 ст. 365², ч. 1 ст. 368⁴ Кримінального кодексу України (далі — КК України) дозволяє дійти висновку, що поряд з іншими категоріями професіоналів, адвокати відносяться до групи осіб, які здійснюють професійну діяльність, пов'язану з наданням публічних послуг.

Щодо посадових осіб юридичних осіб публічного права, до числа яких можуть належати посадові особи органів адвокатського самоврядування, слід зазначити таке. Згідно зі ст. 81 Цивільного кодексу України (далі — ЦК України) юридична особа публічного права створюється розпорядчим актом Президента України, органу державної влади, органу влади Автономної Республіки Крим або органу місцевого самоврядування.

Маючи в основі своєї структури домінуючий публічний компонент, органи адвокатського самоврядування не є «повнокровним» представником юридичних осіб публічного права. Своєрідність статусу українських органів адвокатського самоврядування полягає в тому, що їх «правова оболонка» — Національна асоціація адвокатів України (далі — НААУ) — передбачена законом, утворюється з'їздом адвокатів України та не може бути реорганізована. Ліквідація НААУ може бути здійснена лише на підставі закону. Установчим документом НААУ є статут, що затверджується з'їздом адвокатів України. З'їздом затверджуються й положення, що регламентують діяльність центральних органів адвокатського самоврядування (Рада адвокатів України (далі — РАУ), Вища кваліфікаційно-дисциплінарна комісія адвокатури

(далі — ВКДКА), Вища ревізійна комісія адвокатури (далі — ВРКА)). Установчі документи регіональних органів адвокатського самоврядування (положення про РАР, Кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатів (далі — КДКА)) затверджуються РАУ. НААУ об'єднує всіх адвокатів України на засадах обов'язкового членства з моменту складення присяги адвоката.

Попри тісне переплетення публічних та приватних засад у правовому регулюванні статусу органів адвокатського самоврядування за українським правом, практика Європейського суду з прав людини (далі — ЄСПЛ) однозначно відносить вказані органи до інституцій публічного права. Її основи було закладено рішенням від 23 червня 1981 р. у справі «*Le Compte, Van Leuven and De Meyere v. Belgium*», яке стосувалося професії лікарів, проте набуло міждисциплінарного значення. Розглядаючи звернення з приводу обов'язкового членства в Ордені лікарів, ЄСПЛ не знайшов підстав для визнання факту порушення права на свободу асоціації. У мотивувальній частині звернуто увагу, що «за своєю правовою природою й з урахуванням його суто публічної функції Орден за своїм характером не є асоціацією в розумінні п. 1 ст. 11. Суд констатує, по-перше, що Орден лікарів Бельгії — це інститут публічного права. Будучи створеним законодавцем, а не приватними особами <...>. Мета Ордену становить суспільний інтерес, тобто охорону здоров'я людей, забезпечуючи згідно з законодавства певний публічний контроль за професійною діяльністю лікарів» [3]. Схожу позицію ЄСПЛ згодом ухвалив щодо професії нотаріусів [4], архітекторів [5], адвокатів [6] та деяких інших професій.

У справі «*A. and Others v. Spain*» зазначено, що Іспанська асоціація адвокатів є інститутом публічного права (*public law institution*), що діє на підставі закону й має на меті відстоювання

публічного інтересу, зокрема, просування незалежної й кваліфікованої правничої допомоги, а отже, й утвердження справедливості [7]. Разом із тим професійні асоціації таксистів [8] чи мисливців [9] ЄСПЛ не визнав асоціаціями публічно-правового характеру через домінування приватного елемента в їхній діяльності, переважну спрямованість на захист приватних інтересів, що визначає їхню належність до сфери дії ст. 11 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі — Конвенція).

Відносячи професійні асоціації до публічного або приватного права, ЄСПЛ бере до уваги ієрархічний рівень акта, яким засновано асоціацію (закон, установчий договір тощо), ціль асоціації (просування публічних або приватних інтересів), наявність та обсяг публічних функцій.

Профільними законами про адвокатуру Німеччини (статті 62, 176), Іспанії (ст. 2), Естонії (ст. 2), Грузії (ст. 20) тощо професійні асоціації адвокатів розглядаються як юридичні особи публічного права.

Практика функціонування вітчизняної адвокатури свідчить, що корупційні ризики виникають як в роботі органів адвокатського самоврядування, так й організаційних форм адвокатської діяльності. Існують різні методи виявлення корупційних ризиків, серед яких універсальними вважаються аналіз нормативної бази, що регламентує відповідні суспільні відносини, й опитування експертів та інших об'єктів про предмет дослідження.

Вивчення вироку, що ухвалюється судами, свідчить про певну поширеність практики виконання адвокатом ролі посередника чи ініціатора корупційних відносин у кримінальному та інших видах юрисдикційних проваджень. Соціологічні опитування [10, 84–86] свідчать, що наявність цієї проблеми не заперечують й представники адвокатського корпусу. Вказане нега-

тивне явище зумовлено й тим, що для частини середнього класу [11, 74] притаманне застосування корупційних схем захисту своїх прав. Клієнта часто цікавить виключно результат і здатність адвоката його забезпечити. Засоби реалізації поставлених цілей сприймаються як неважливі, другорядні.

Поряд із цим адвокатура залежить від «загального клімату» правової системи. Корупційні практики невикорінені в діяльності суду та прокуратури, посадові особи яких нерідко нав'язують адвокатам неправомірні «правила гри».

Готовність до отримання (передачі) неправомірної винагороди з боку частини адвокатів є корупціогенним ризиком, що значною мірою зумовлений деформацією суспільної та професійної свідомості, усунення якої лежить у площині широкої роз'яснювальної роботи серед громадян, активізації роботи уповноважених підрозділів щодо документування цих ганебних явищ в юридичному середовищі.

Розгалуженим є спектр корупціогенних ризиків у діяльності органів адвокатського самоврядування. Такі ризики пов'язані переважно з тим, щоб «потрапити до корпорації», «втриматися» в адвокатському статусі (не втратити передчасно адвокатське свідоцтво) або забезпечити схоронність спільного адвокатського майна (коштів) від неналежного розподілу.

Під час соціологічного опитування 342 адвокатів Миколаївської, Дніпропетровської та Херсонської областей, яке проводилося з травня по липень 2016 р., респондентам, серед іншого, було поставлено запитання: «Чи відомі Вам факти отримання неправомірної винагороди членами органів адвокатського самоврядування?», на яке 22 % опитаних обрали варіант відповіді «так», 69 % — «ні», 9 % — «важко сказати».

До традиційно проблемних ділянок належить механізм наділення адвокатським статусом. Екс-голова ВКДКА В. Загарія змушений був визнати наяв-

ність у деяких регіонах конкретних «тарифів» за отримання адвокатського свідоцтва в розмірі від 3 до 7 тис. доларів США [12, 4]. Існування вказаної проблеми підтверджується й іншими представниками [13, 4; 14] органів адвокатського самоврядування.

Розглянемо статистику діяльності КДКА окремих регіонів за останні два роки. У 2014 р. у Хмельницькій області співвідношення кількості осіб, які склали (не склали) кваліфікаційний іспит становило 7/7, у Сумській області — 23/6, Волинській області — 22/0, Рівненській області — 61/0, Київській області — 169/0 [15]. У 2015 р. відповідні показники в Хмельницькій області становили 15/14, Чернігівській області — 8/7, Сумській області — 23/9, Волинській області — 61/1, Рівненській області — 122/2, Київській області — 360/0 [16]. Аналіз цих даних демонструє неоднакові підходи щодо оцінювання претендентів й може свідчити про те, що в різних областях рівень підготовки здобувачів є кардинально відмінним (блискучим або середнім), або екзамен проводиться поверхово й недостатньо вимогливо, або до тих, хто екзаменується, висуваються дійсно справедливі або завищені вимоги.

У неформальних розмовах адвокати повідомляють про високі корупційні запити в окремих КДКА, що зумовлюють «міграційні» процеси всередині держави. Як птахи восени вирушають до країн, у яких тепліше, так і частина здобувачів адвокатського звання їдуть туди, де «дешевше» чи легше скласти іспити.

Така ситуація зумовлена досить широкими дискреційними повноваженнями членів кваліфікаційної палати КДКА під час оцінювання претендентів на здобуття адвокатського звання. Нейтралізація корупційного ризику в цій сфері можлива шляхом запровадження анонімного тестування теоретичних знань кандидатів.

Корупціогенні ризики виникають у царині нормотворчої діяльності

органів адвокатського самоврядування. Надмірна свобода підзаконної нормотворчості розглядається за методологією Центру політико-правових реформ [17] як один із корупціогенних факторів. Із цього приводу слід звернути увагу на життєву необхідність й складну природу нормотворення в адвокатурі. З одного боку, наявність регуляторних повноважень дозволяє забезпечити самоврядність й незалежність професії, стимулювати активність її представників на шляху раціоналізації та оптимізації корпоративного життя, гнучко й оперативно реагувати на виклики зовнішнього середовища.

З другого боку, всі окреслені вище позитиви професійна організація адвокатів може використати виключно з метою просування вузькокорпоративних інтересів. У західній науці небезпідставно звертається увага на те, що «професійна етика може істотно перешкоджати конкуренції через запровадження обмежень на рекламу, прейскуранти на послуги <...> обмежити інформацію, доступну споживачам <...> професійні об'єднання виступатимуть проти усіх заходів, що можуть збільшити конкуренцію між професіоналами» [18, 89, 110–111]. Подібні дії антиконкурентного характеру [18, 102–104, 121; 19, 2222] неодноразово допускалися професійними асоціаціями адвокатів демократичних цивілізованих держав.

Встановлення у корпоративних актах надмірних ускладнень чи невинуватих необхідністю обтяжень створює підґрунтя для отримання контролерами неправомірної винагороди. Так, наприклад, рішенням РАУ від 16 лютого 2013 р. № 81 (зі змінами, затвердженими рішенням РАУ від 1 червня 2013 р. № 124) був визначений розмір внеску за проходження стажування в сумі 20 мінімальних заробітних плат. Вказана кількісна пропорція викликала бурхливу реакцію юридичної спільноти, під тиском якої РАУ була змушена скасувати відповідний

припис, дозволивши радам адвокатів регіону на власний розсуд врегулювати цей аспект.

Цілком зрозуміло, що встановлення завищеного розміру внеску штучно обмежить доступ претендентів до лав корпорації, змушуючи здобувачів адвокатського статусу шукати «альтернативні» шляхи. Одним із них є працевлаштування помічником адвоката. Задля набуття формального стажу частина адвокатів за неправомірну винагороду погоджується взяти на роботу помічника або провести стажування претендента без фактичного залучення до виконання адвокатських обов'язків. Проблема «фіктивних помічників», до речі, існувала ще в дореволюційний період [20, 1; 21, 347], і, напевно, супроводжуватиме розвиток професійної спільноти доти, доки не буде знято непропорційні обтяження під час формування адвокатського корпусу.

Щодо розміру внеску за проходження стажування оптимальним вбачається застосування досвіду польського законодавця [22, 24], який передбачив, що розмір оплати за стажування не може бути вищим від розміру шестикратної мінімальної зарплати.

Важливо при цьому відійти від несправедливої практики окремих РАР, де вся сума внеску витрачається радою адвокатів, а керівник стажування, який безпосередньо передає досвід стажеру, майже нічого не отримує. Для цього в законі слід закріпити припис, згідно з яким 90 % суми внеску, що надійшла за проходження стажування на рахунок органу адвокатського самоврядування, останній перераховує адвокату — керівнику стажування.

Одним із корупціогенних чинників є ризик отримання неправомірної винагороди членами КДКА за непритягнення до дисциплінарної відповідальності. Для будь-якого адвоката є чутливим таке дисциплінарне стягнення, як позбавлення права на заняття адвокат-

ською діяльністю, оскільки може залишити його без засобів до існування.

Через обмеженість процедурних засобів формування доказової бази член дисциплінарної палати КДКА, який за дорученням голови палати проводить перевірку скарги на адвоката, має значні можливості для затягування перевірки й широкі межі розсуду для оцінки її результатів у довідці, що готується для членів дисциплінарної палати. У свою чергу, дисциплінарна палата може досить вільно й широко трактувати передбачені ст. 32 Закону підстави для притягнення до дисциплінарної відповідальності. Практика знає численні випадки, коли за аналогічні порушення навіть у межах однієї КДКА призначалися кардинально відмінні стягнення.

Частина адвокатів зазначає про використання інституту дисциплінарної відповідальності як дієвого засобу переслідування опонентів. Дослідивши скарги українських адвокатів, експерти Міжнародної комісії юристів наводять численні приклади, коли дисциплінарні справи проти адвокатів з різних регіонів направлялися до одних і тих самих КДКА, при цьому «такі випадки застосування дисциплінарних санкцій проти адвокатів за дії, що не є неетичною поведінкою, можуть розглядатися як дисциплінарний механізм переслідування або залякування адвоката» [23, 19–20].

Серед шляхів нейтралізації цього ризику слід зазначити законодавчу конкретизацію підстав дисциплінарного переслідування, напрацювання сталої практики оскарження відповідних рішень до суду чи ВКДКА, а також доведення змісту сумнівних рішень до відома адвокатського колективу, який обрав відповідний склад КДКА.

Ще один корупціогенний ризик пов'язаний із неправомірним витрачанням грошових коштів членами органів адвокатського самоврядування. Резонансне «зникнення» з Єдиного реєстру

адвокатів України (далі — ЄРАУ) декількох тисяч адвокатів міста Києва, як пам'ятаємо, було пов'язано із неперахуванням столичною радою адвокатів до НААУ коштів, отриманих як адвокатські внески. Свою позицію представники київської адвокатської громади [24, 3; 25, 3; 26, 5] пояснили «ненаданням НААУ звіту про витрачання грошових засобів, внаслідок чого виникли сумніви, що кошти витрачаються належним чином».

Ознайомлення із фінансовою звітністю центральних і регіональних органів адвокатського самоврядування показує, що лише частина з них забезпечує транспарентні, прозорі підходи щодо висвітлення інформації про витрати, наприклад, відомості про заробітну плату керівників самоврядних органів, дані про склад «інших витрат» тощо.

У частині 4 ст. 58 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» передбачено, що фінансова звітність органів адвокатського самоврядування щорічно оприлюднюється у порядку, затвердженому РАУ. Водночас затверджений рішенням РАУ від 17 грудня 2013 р. № 253. Порядок оприлюднення фінансової звітності органів адвокатського самоврядування не містить дієвого механізму забезпечення виконання цього обов'язку або санкцій для тих, хто приховує відповідну інформацію. Для центральних органів адвокатського самоврядування формою Додатків № 3 і № 4 до зазначеного Порядку взагалі не передбачено деталізованого викладу розміру витрат на оплату праці конкретних співробітників чи надану їм матеріальну допомогу.

Усунення цього ризику можливе шляхом закріплення у профільному законі обов'язку публічного оприлюднення на офіційному сайті НААУ докладного розшифрування фінансових показників статей балансу кожного органу адвокатського самоврядування

із поіменним зазначенням суми, яку отримав кожен з його членів та представників апарату з бюджету відповідного органу. Задля попередження нехтування цією вимогою доцільно окремо закріпити імперативний обов'язок голови ВРКА звертатися із поданням про притягнення порушників до дисциплінарної відповідальності.

Таким чином, до основних корупційних ризиків в адвокатурі слід віднести ініціювання чи посередництво з боку недобросовісних представників професії у передачі неправомірної винагороди іншим суб'єктам галузевих

юрисдикційних проваджень; отримання неправомірної винагороди членами органів адвокатського самоврядування у процесі формування адвокатського корпусу або дисциплінарного переслідування адвокатів, а також під час розподілу спільних грошових коштів чи майна. Їх комплексна нейтралізація лежить у площині корегування законодавства і корпоративних актів, зміни суспільної та професійної свідомості, активізації роботи уповноважених підрозділів щодо документування цих ганебних явищ в юридичному середовищі.

ВИКОРИСТАНІ МАТЕРІАЛИ

1. *Transparency international corruption perceptions index 2015*. — Berlin, 2016. — 12 p.
2. *Про запобігання корупції*: Закон України від 14 жовтня 2014 р. № 1700-VII // Відомості Верховної Ради України. — 2014. — № 49. — Ст. 2056.
3. *Le Compte, Van Leuven and De Meyere v. Belgium* judgment of 23 June 1981, Series A, no. 43, § 64.
4. *O. V. R. v. Russia*, dec. of 3 April 2001, no. 44319/98.
5. *Revert and Legallais v. France*, Commission's decision of 8 September 1989, no. 14331/88, 14332/88.
6. *Bota v. Romania*, dec. of 2 June 2003, no. 24057/03.
7. *A. and Others v. Spain*, Commission's decision of 2 July 1990, no. 13750/88.
8. *Sigurdur A. Sigurjónsson v. Iceland* judgment of 30 June 1993, Series A no. 264, § 41.
9. *Chassagnou and others v. France* judgment of 29 April 1999, Reports 1999-III, § 101.
10. *Моніторинг стану незалежності суддів в Україні* / за ред. А. Г. Алексєєва. — К., 2014. — 88 с.
11. *Середній клас: громадська активність, готовність до асоціації і просування демократичних стандартів* // Національна безпека і оборона. — 2014. — № 1–2. — С. 55–75.
12. *Голова ВКДКА Валентин Загарія: «Більше не буде адвокатів, які могли б сказати, що вони начебто купили своє посвідчення»* // Закон і бізнес. — 2012. — № 50.
13. *Сильна адвокатура: якою її бачать правники* // Вісник Асоціації правників України. — 2015. — № 3.
14. *Родюк А. Розмиті рамки адвокатської таємниці* [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://yur-gazeta.com/golovna/rozmiti-ramki-advokatskoy-taemnici.html>.
15. *Статистична звітність КДКА регіонів за 2014 рік* [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://unba.org.ua/assets/uploads/news/novosti/2014-ststystychna-zvitnist-kdka.pdf>.
16. *Статистична звітність КДКА регіонів за 2015 рік* [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://unba.org.ua/assets/uploads/news/advocatura/2016-02-29.kdka.2015.pdf>.
17. *Методологія проведення громадської антикорупційної експертизи (ЦППР, 2014)* [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://pravo.org.ua/img/books/files/146_0549943metodology_khavro-nyuk.pdf.
18. *Van den Bergh R. Self-regulation of the medical and legal professions: remaining barriers to competition and EC-law* // *Organized interests and self-regulation: an economic approach* / ed. by B. Bortolotti, G. Fiorentini. — New York, 1999. — P. 89–130.
19. *Paton P. D. Multidisciplinary practice redux: globalization, core values, and reviving the MDP debate in America* // *Fordham Law Review*. — 2010. — № 78. — P. 2193–2244.
20. *Тальберг В. Желательная организация присяжной адвокатуры* // *Киевлянин*. — 1880. — № 153. — С. 1–2.
21. *Васьковський Е. В. Организация адвокатуры. Часть 1. Очерк всеобщей истории адвокатуры*. — СПб., 1893. — 396 с.
22. *Pravo o adwokaturze : Ustawa z dnia 26 maja 1982* // *Dziennik Ustaw*. — 2015. — Poz. 615. — S. 3–37.
23. *Україна: конфлікт, позбавлення права займатися адвокатською діяльністю та зупинення дії ліцензії на здійснення адвокатської діяльності*. — Женева, 2014. — 20 с.
24. *Шульцина А. Адвокатские бои* // *Судебно-юридическая газета*. — 2014. — № 44.
25. *Рафальская И. Комментарий* // *Судебно-юридическая газета*. — 2014. — № 44.
26. *Сафронов В. Комментарий* // *Судебно-юридическая газета*. — 2014. — № 44.

REFERENCES

1. Transparency international corruption perceptions index 2015, Berlin, 2016, 12 p.
2. Pro zapobihannia koruptsii: Zakon Ukrainy vid 14 zhovtnia 2014 r. № 1700-VII [About prevention of corruption: The law of Ukraine of October 14, 2014 № 1700-VII], *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, 2014, no. 49, Article 2056.
3. Le Compte, Van Leuven and De Meyere v. Belgium judgment of 23 June 1981, Series A, no. 43, § 64.
4. O. V. R. v. Russia, dec. of 3 April 2001, no. 44319/98.
5. Revert and Legallais v. France, Commission's decision of 8 September 1989, no. 14331/88, 14332/88.
6. Bota v. Romania, dec. of 2 June 2003, no. 24057/03.
7. A. and Others v. Spain, Commission's decision of 2 July 1990, no. 13750/88.
8. Sigurdur A. Sigurjónsson v. Iceland judgment of 30 June 1993, Series A no. 264, § 41.
9. Chassagnou and others v. France judgment of 29 April 1999, Reports 1999-III, § 101.
10. Monitorynh stanu nezalezhnosti suddiv v Ukraini [Monitoring of a condition of independence of judges in Ukraine], Kyiv, 2014, 88 p.
11. Serednii klas: hromadska aktyvnist, hotovnist do asotsiatsii i prosuvannia demokratychnykh standartiv [Middle class: public Activity, Readiness for association and promotions of democratic standards], *Natsionalna bezpeka i oborona*, 2014, no. 1–2, pp. 55–75.
12. Holova VKDKA Valentyn Zahariia: «Bilshe ne bude advokativ, iaki mohly b skazaty, shcho vony nachebto kupyly svoje posvidchennia» [Chairman of VKDKA Valentin Zagariya: «there WILL be no more lawyers who could Tell that they, it seems, bought the certificate»], *Zakon i biznes*, 2012, no. 50.
13. Sylna advokatura: iakoiu ii bachat pravnyky [Strong legal profession: What it is seen the lawyer], *Visnyk Asotsiatsii pravnykiv Ukrainy*, 2015, no. 3.
14. Rodiuk A. Rozmyti ramky advokatskoi taiemnytsi [Indistinct framework of a lawyer Secret]. Available at: <http://yur-gazeta.com/golovna/rozmyti-ramki-advokatskoy-taemnicy.html>.
15. Statystychna zvitnist KDKA rehioniv za 2014 rik [Statistical reporting of KDKA of regions for 2014]. Available at: <http://unba.org.ua/assets/uploads/news/novosti/2014-stystychna-zvitnist-kdka.pdf>.
16. Statystychna zvitnist KDKA rehioniv za 2015 rik [Statistical reporting of KDKA of regions for 2015]. Available at: <http://unba.org.ua/assets/uploads/news/advokatura/2016-02-29.kdka.2015.pdf>.
17. Metodolohiia provedennia hromadskoi antykoruptsiinoi ekspertyzy (TsPPR, 2014) [Methodology of carrying out Public anti-corruption examination (TsPPR, 2014)]. Available at: http://pravo.org.ua/img/books/files/146_0549943metodology_khavronyuk.pdf.
18. Van den Bergh R. Self-regulation of the medical and legal professions: remaining barriers to competition and EC-law, *Organized interests and self-regulation: an economic approach*, New York, 1999, pp. 89–130.
19. Paton P. D. Multidisciplinary practice redux: globalization, core values, and reviving the MDP debate in America, *Fordham Law Review*, 2010, no. 78, pp. 2193–2244.
20. Talberg V. Zhelatel'naya organizatsiya prisyazhnoy advokatury [Desirable organization of jury legal profession], *Kievlyanin*, 1880, no. 153, pp. 1–2.
21. Vaskovskiy E. V. Organizatsiya advokatury. Chast 1. Ocherk vseobshchey istorii advokatury [Organization of legal profession. Part 1. Sketch of the general history of legal profession], Saint Petersburg, 1893, 396 p.
22. Prawo o adwokaturze: Ustawa z dnia 26 maja 1982, *Dziennik Ustaw*, 2015, Poz. 615, S. 3–37.
23. Ukraina: konflikt, pozbavleniia prava zaimatysia advokatskoiu diialnistiu ta zupynenniia dii litsenzii na zdiisnenniia advokatskoi diialnosti [Ukraine: The conflict, deprivation of the right to be engaged in lawyer activity and cancellation of the license for implementation of lawyer activity], Zheneva, 2014, 20 p.
24. Shulgina A. Advokatskie boi [Lawyers fight], *Sudebno-yuridicheskaya gazeta*, 2014, no. 44.
25. Rafalskaya I. Kommentariy [Comments], *Sudebno-yuridicheskaya gazeta*, 2014, no. 44.
26. Safronov V. Kommentariy [Comments], *Sudebno-yuridicheskaya gazeta*, 2014, no. 44.

Іваницький С. О. Корупціогенні ризики в адвокатурі

Анотація. У статті аналізуються основні корупціогенні ризики в адвокатурі. Автором виокремлено такі корупціогенні ризики, як ініціювання чи посередництво з боку адвокатів у передачі неправомірної винагороди іншим суб'єктам галузевих юрисдикційних проваджень; отримання неправомірної винагороди членами органів адвокатського самоврядування у процесі формування адвокатського корпусу або дисциплінарного переслідування адвокатів, а також під час розподілу спільних коштів чи майна. Зроблено висновок про необхідність комплексної протидії корупціогенним ризикам в адвокатурі шляхом проведення широкого спектру заходів ідеологічного, правового та організаційного характеру.

Ключові слова: корупція, неправомірна винагорода, корупціогенний ризик, адвокат, адвокатура, орган адвокатського самоврядування.

Іваницький С. А. Корупціогенні ризики в адвокатурі

Анотація. В статті аналізуються основні корупціогенні ризики в адвокатурі. Автором виділені такі корупціогенні ризики, як ініціювання або посередництво со сторони адвокатів в передачі неправомірного винагородження другим суб'єктам отраслевих юрисдикційних виробств; отримання неправомірного винагородження членами органів адвокатського самоуправління в процесі формування адвокатського корпусу або дисциплінарного переслідування адвокатів, а також во время розподілення загальних грошових засобів або майна. Сделан вывод о необходимости комплексного протидієвства корупціогенним ризикам в адвокатурі путем реалізації широкого переліку заходів ідеологічного, правового і організаційного характеру.

Ключевые слова: корупція, неправомірне винагородження, корупціогенний ризик, адвокат, адвокатура, орган адвокатського самоуправління.

Ivanitskiy S. Corruption Risks in the Advocacy

Annotation. The article analyzes the main corruption risks in the advocacy. The author identified corruption risks such as the initiation or intermediation on the part of the advocates in the transfer of unlawful remuneration other entities of the sectoral jurisdictional facilities; illegal receipt of remuneration by members of bar in the process of formation of the profession or disciplinary proceedings of advocates, as well as during the distribution of cooperative cash or property. It was concluded the necessity of comprehensive counter corruption risks in advocacy by implementing a wide range of ideological, legal and organizational measures.

Key words: corruption, illegal remuneration, corruption risk, advocate, advocacy, self-management body of the bar.